

Р. О. БОЛГОВ

Руслан Олегович Болгов, аспірант Національної академії внутрішніх справ, приватний детектив

«КІБЕРСУІЦИДАЛЬНІСТЬ» – НОВИЙ ВИКЛИК СУСПІЛЬСТВУ

Всесвітня мережа – це велике скупчення різноманітних людей, які готові віддати свої кошти за нові іграшки, продукти, інформацію та почуття, особливо – гострі почуття. Почуття та влада, завжди були бажаними насолодами, які давали людині відчуття зверхності над іншими, відкривали нові горизонти самопізнання та створювали можливість маніпулювати іншими. Фантазія людини настільки різноманітна, а іноді й шокуюча, що не кожен у змозі її зрозуміти та сприйняти. Частіше небезпечну фантазію людина може стримувати та так і залишати її фантазією, але деякі індивідууми не в змозі стримувати свої бажання та відтворюють їх у життя.

Особи, які шукали гостроти відчуттів, були у всі часи¹. Наприклад, Жиль де Ре (серійний вбивця дітей IV ст.). За словами тих, що вижив, де Ре заманював дітей, переважно хлопчиків, у яких було світле волосся й сині очі, у свою резиденцію і гвалтував, катував та калічив їх. Він був страчений 26 жовтня 1440 р., до цього був капітаном в армії під керівництвом Жанни Д'Арк). Відомі також господар Валахії (південь Румунії) IV ст. Владислав III Цепіш, він же – Влад «колосаджетель» та Влад Дракула (ім'я, яке стало відоме завдяки пісеннику Брему Стокеру) та інші душоубці.

До цієї категорії злочинців належить і Девід Берковіц (вбивця провів серію вбивств влітку 1976 року. Використовуючи револьвер «Бульдог» 44 калібру, він убив 6 людей і поранив ще 7), Джеффри Дамер (відомий як «Канібал Мілуокі»). Джеффри був американським серійним вбивцею, який згвалтував, убив і розчленував 17 чоловіків і хлопчиків у період з 1978 по 1991 роки, Андрій Чикатило (серійний вбивця на прізвище «ростовський м'ясник»). У 1978–1990 рр. він згвалтував і вбив, як мінімум, 52 людини, серед яких були жінки і діти), Теді Банді (Тед був звинувачений тільки у двох вбивствах, хоча відомо про його 50 фактів вчинення подібних злочинів). Джон Уейн Гейсі (брав участь у сексуальному нападі та вбивстві щонайменше 33 підлітків і молодих людей у період між 1972 і 1978 роками. Злочинець заманював своїх жертв у наручниках під приводом показати їм кілька трюків, а потім душив їх мотузкою. Після скоєння злочину він ховав жертву або на своїй ділянці, або топив у найближчій річці. І найвідоміший український маніяк Анатолій Онопрієнко (серійний вбивця, на його рахунок 52 жертви). Однак, питання про мотиви вчинення ним злочинів ще досі вивчається кримінологами.

Усі ці історичні злодії не змогли стримувати своїх жахливих фантазій тоді, але зараз, завдяки можливостям Інтернету – такі особи можуть нагодувати своїх «маленьких демонів», фактично, дистанційно вчиняти кримінальні правопорушення. Такі злочинці є адреналін-залежними і, як будь-яка залежна особа, потребують збільшення «доз» і саме «дозу» почуттів та влади – жагу влади над людським життям. А Інтернет дає можливість зробити це майже безкоштовно та безкарно. Так почали з'являтися: порнографічна продукція, відео з ігровим згвалтуванням та насиллям, але й це стало не цікаво, тоді з'явилися особи, які почали цілеспрямовано гвалтувати та вбивати, знімаючи це на камеру і продавати моральним збоченцям, які хочуть більше гострих відчуттів. Та і це згодом набридло. У мережі Інтернет почали з'являтися нові, досі невідомі, маніяки та «володарі долі» – «кіберманіяки» – особи, які здійснюють правопорушення – «кіберсуїцидальність».

Під терміном «кіберсуїцидальність» ми розуміємо сукупність дій користувачів мережі Інтернет, які направлені на доведення до самогубства інших користувачів даної мережі шляхом: провокування, спонукання, маніпуляцій, психологічного тиску, шантажу, введення в оману; також шляхом гри, яка включає в себе нанесення собі (або іншим) пошкоджень та дій, які можуть призвести до летального випадку гравця або інших осіб. До недавнього часу, це був невідомий вид злочинності, і національне законодавство не встигало вчасно реагувати на зміни в суспільному житті, що, фактично, призводило до безкарності користувачів Інтернету, які здійснювали таку антисоціальну діяльність.

Для України у 2015 р. відзначився резонансним викриттям злочину, про який у нашій країні до цього ніхто не чув. Це був резонанс, що як лакмусовий папірець виявив цілу низку проблем нашої правоохоронної та судової системи, а також неспроможність на той час законодавства України протидіяти злочинам нового рівня – «кіберсуїцидальності».

Так, у листопаді 2015 р. було викрито соціально небезпечного соціопата, який вишукував дівчат із явними проявами депресії у групах підтримки депресивного характеру та демонстративним небажанням жити і за допомогою маніпулювання та психологічного тиску підштовхував до самогубства дівчат з Росії та України. Цю особу було викрито за допомогою небайдужості та професіоналізму журналістів, приватних детективів та узгодженої співпраці з працівниками Департаменту кіберполіції Національної поліції України².

Злочинець назвав себе Анастасія К. і під цим ім'ям зареєструвався в соціальній мережі, створивши легенду, нібито, Анастасія К. перебувала у відчаї та не хотіла жити. Однак самотужки вона не могла піти з

життя. З цього моменту розпочалася її психологічна гра з потенційними жертвами. Входячи у довіру, Анастасія К. під час особистої переписки підшукувала дівчат, які не бажали жити, і використовуючи різні важелі впливу (вигадувала легенду, яка максимально була подібною до життєвої ситуації майбутньої жертви). Далі, за результатом спілкування у віртуальному просторі з іншими дівчатами, вона отримувала згоду піти з життя разом із ними. Нею вже була розроблена схема примушування майбутньої жертви до вчинення суїциду через повішення.

Окрім цього, Анастасія К. просила направити фото майбутнього місця повішення та рекомендувала, де і як краще це зробити. Згодом, визначались день та час одночасного повішення. Коли це траплялося, Анастасія К. переглядала сторінку жертви та писала близьким і рідним, щоб отримати подробиці самогубства, а декого з рідних спонукала до самогубства на ґрунті пережитого. Іноді, прямо й відверто говорила, що це вона підштовхнула дівчину до самогубства. У результаті дій даної особи було виявлено дев'ять жертв, яких було доведено до самогубства у такий спосіб.

Злочинна діяльність «кіберманіяка» була доведена за допомогою професіоналізму, небайдужості та узгодженої співпраці журналістів, приватних детективів і працівників Департаменту кіберполіції Національної поліції України. Журналісти В. Гур'ян та К. Базарова (Гудаковська) переробили свою сторінку в соцмережі ВКонтакт так, нібито нещодавно втратили близьку людину. Було зроблені депресивні пости, зроблено запит на вступ у майже всі соціальні групи, де була помічена Анастасія К. З часом Анастасія К. відгукнулася, розпочалося листування та «підготовка» до вчинення самогубства, так само як і інших жертв.

Шляхом генерації повідомлень із посиланнями, в яких містився код для вирахування IP-адреси тієї особи, яка натисне на посилання, було виявлено її адресу. Це було місто Запоріжжя. Шлях вів до місцевого провайдера. Оскільки законодавство України забороняє приватним детективам вчиняти дії щодо збору персональних даних особи (дізнатися точну адресу користувача мережі Інтернет за його IP-адресу), усі зібрані дані були передані до Департаменту кіберполіції Національної поліції України. Співробітники Департаменту в законний спосіб встановили точну адресу комп'ютера, з якого Анастасія К. виходила в мережу. Далі було проведено слідчі дії (обшук квартири користувача (власника IP-адреси)). Ним виявився гр. К., який працював системним інженером і мешкав разом із своєю вагітною дружиною.

Під час проведення слідчих дій у помешканні був виявлений і оглянутий персональний комп'ютер, на якому була відкрита саме та сторінка в соціальній мережі дівчини на ім'я Анастасія К. Враховуючи, що дії гр. К. лише формально підпадали під ознаки злочину передбаченого ст. 120 КК України, йому не було інкриміновано доведення до самогубства дівчат, оскільки слідчі й прокурори не змогли визначити чітку кваліфікації дій гр. К.³

Це дало зрозуміти усьому суспільству загалом і правоохоронним органам зокрема, що зародився і крокує новий вид злочинності. Саме це стало поштовхом до розроблення (після низки телепередач та статей, завдяки яким дана справа отримала розголос та стала прецедентом) відомим криминологом А. Маляр законопроект, який дав би змогу притягнути в майбутньому до відповідальності таких кіберзбоченців.

Так 17.02.2016 р. до Верховної Ради України було подано проект Закону «Про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо встановлення кримінальної відповідальності за сприяння здійсненню самогубства)» (реєстраційний номер 4088)⁴, а вже 24.05.2017 р. Верховна Рада прийняла даний закон у першому читанні. За дане рішення проголосувало 229 із 337 народних депутатів, зареєстрованих у сесійній залі. Даним законопроектом вносяться зміни до ст. 120 Кримінального кодексу України. Ними передбачено, що доведення особи до самогубства або до спроби самогубства, що є наслідком жорстокого з нею поводження, шантажу, примусу до протиправних дій, систематичного приниження її людської гідності, підбурювання, в тому числі підкупу, обману, а також будь-якого сприяння здійсненню самогубства, карається обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк. У пояснювальній записці зазначається, що, за даними ВООЗ, до 2012 р. в Україні було скоєно близько 10 тис. актів суїциду.

Народний депутат Д. Силантьєв (фракція Радикальної партії) повідомив на засіданні парламенту, що середній показник для нашої країни – 22 суїциду на 100 тис. осіб, і Україна входить в десятку країн з найвищим рівнем самогубств⁵. За його словами, як свідчать наукові джерела, співвідношення самогубств і доведення до самогубства становить близько один до двадцяти. Він навів дані, згідно з якими з 2010 по 2015 р. в Україні винесено тільки чотири звинувачувальні вироки за доведення до самогубства, тобто менше одного вироку на рік. Силантьєв підкреслив, що з'являються нові, раніше не існуючі, злочини і способи вчинення злочинів, зокрема, доведення до самогубства, що набирає обертів у світі разом із ростом числа постійних користувачів мережі Інтернет.

Отже, суспільство на всіх рівнях гостро зреагувало на появу «кіберсуїцидальності» – доведення до самогубства через мережу Інтернет. Нині, завдяки потугам спільноти та детективів в Україні, кіберполіція дуже відповідально почала виявляти такі факти та діяти на попередження подібних випадків⁶.

Після виявлення цього кіберманіяка, суспільство зіштовхнулось з новою проблемою і вже міжнародного масштабу – «групами смерті». До вирішення цієї проблеми долучилися поліція, приватні детективи, психологи, журналісти, та просто небайдужі громадяни, які робили і роблять все можливе, щоб вчасно виявляли такі «групи смерті», в яких намагаються довести до самогубства підлітків та дітей. Також проходять безкоштовні навчальні семінари з профілактики та попередження дій таких груп, ведуться роботи з їх наслідками. Постійно перевіряється мережа на предмет виявлення «груп смерті», їх адміністраторів та кураторів, про що одразу повідомляється в службу підтримки ресурсів і до правоохоронних органів.

¹ Ревяко Т. И., Трус Н. В. Сексуальные маньяки, серийные преступления. Энциклопедия преступлений и катастроф : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.e-reading.club/bookreader.php/126300/Revyako%2C_Trus_-_Ubiiicy_i_man%27yaki.html

² Серійний маніяк в інтернеті. Телепрограма «Говорить Україна» : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://burorus.com/index.php/my-v-smi/138-serijnnyj-manyak-v-internete-polnyj-vypusk-govorit-ukrajina>

³ Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

⁴ Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо встановлення кримінальної відповідальності за сприяння вчиненню самогубства) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58195

⁵ Рада ввела уголовную ответственность за содействие в самоубийстве, в том числе и через интернет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://burorus.com/index.php/articles/160-rada-vvela-ugolovnyu-otvetstvennost-za-sodejstvie-v-samoubijstve-v-tom-chisle-i-cherez-internet>

⁶ Киберполиция заблокировала более тысячи «групп смерти» в соцсетях Подробности УНИАН : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unian.net/society/2318456-kiberpolitsiya-zablokirovala-bolee-tyisyachi-grupp-smerti-v-sotssetyah-knyazev.html>

Резюме

Болгов Р. О. Киберсуицидальність – новий виклик суспільству.

У статті проаналізовано новий вид злочинності, а саме доведення до самогубства дітей через мережу Інтернет шляхом вмовляння, навіювання, підбурювання та інших дій. На прикладі резонансного викриття «кіберманьяка» висвітлено досвід взаємодії приватних детективів, журналістів із працівниками правоохоронних органів під час розслідування злочинів зазначеної категорії.

Ключові слова: кіберсуицидальність, кіберманьяк, доведення до самогубства, детективна діяльність.

Резюме

Болгов Р. О. Киберсуицидальность – новый вызов обществу.

В статье проанализирован новый вид преступности, а именно доведение до самоубийства детей через Интернет, путем увещевания, внушения, подстрекательства и других действий. На примере резонансного разоблачения «киберманьяка» показано взаимодействие частных детективов, журналистов с сотрудниками правоохранительных органов при расследовании преступлений указанной категории.

Ключевые слова: киберсуицидальность, киберманьяк, доведение до самоубийства, детективная деятельность.

Summary

Bolgov R. «Cyberbullying» is a new challenge for the society.

The article is devoted to a new type of crime, namely, bringing children to suicide through the Internet by persuasion, suggestion of incitement and other actions. The example of the resonance revelation of the “cybermaniac” highlights the experience of interaction between private detectives, journalists and law enforcement officers during the investigation of crimes of this category.

Key words: cyberbullying, cybermaniac, suicide attempt, detective activity.

УДК 343.9

С. В. ЄРМОЛАЄВА-ЗАДОРОЖНЯ

*Світлана Вікторівна Єрмолаєва-Задорожня,
здобувач Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

ДЕТЕРМІНАНТИ ПЕРЕШКОДЖАННЯ СЛУЖБОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Причини і умови злочинності проти працівників правоохоронних органів криються як в об'єктивних явищах і процесах життєдіяльності людей, так і в груповій свідомості. Соціальна обумовленість цього виду злочинності, як і злочинності в цілому, залежить від стану політичного, соціального та духовно-морального життя суспільства на певному етапі його розвитку. Звісно, будь-які зміни в певному суспільстві, як-то зміна політичного режиму, тягнуть за собою і зміни в цих умовах. Виявлення причин та умов, що призводять до такого виду злочинності, є необхідним задля побудови ефективного комплексу запобіжних заходів, які зможуть в перспективі мінімізувати злочинні прояви проти правоохоронців.

На думку І. М. Даньшина, сукупність детермінантів злочинності необхідно позначати терміном «фактор», який є рушійною силою будь-якого явища. Учений пропонував класифікувати фактори злочинності за їх змістом та за характером механізму впливу на цю злочинність. Відтак, за першим критерієм він виділяв: